

Wintergöken,

eller

Samling

af Etthundrafyrtio sinnrika Gåtor
och Swar, hwilka i Sällskap kunna bi-
draga till mycket nöje och tidsfördrif.

Sönköping, 1831,
Tryckt hos N. E. Lundström.

Kostar 4 β Rgd.

N. E. Lundström

1. Konungarne äro mina undersåtare, Se-
gerwinnare mina slafvar; jag kufvar de star-
kaste, och beherrska de obändigaste tyranner.
Emot mig äro alla bemedanden fruktlösa och
öfverflödiga. Jag förorsakar ledsnad, qual
och tårar åt alla dem, som min magt tvingar
att tjena och lyda mig, och dem, som mest äls-
ka mig, gör jag det mesta onda jag kan?
— Räkleten.

2. Jag är en oförsonlig fiende till men-
niskornas lugn. Jag har många afundsmän.
Jag närar mig af blod, och finner icke sållan
lifwet i dens armar, som gifwer mig döden?
— En Loppa.

3. Will man ha gagn af mig, så måste
jag brännas till dess jag smälter. I sådant
tillstånd nödgas jag ofta bära mina tyranners
wapen, och tjena till säkerhet för deras hem-
liga tankar? — Lact.

4. Hvilka äro de oförnöjdaste ting? —
Ögonen, ty de wilja hafwa allt hwad de se.

5. Jag är ett liflöst ting, sammansatt
af mångahanda ingredientier, och ej mindre
mångfaldigt begagnad af människorna; ty än
strämmar jag dem; än dödar jag dem; än gör
jag dem till nöje, och än förskaffar dem män-
gen läcker bit på bordet. Det gifwes knappt
någon som gör större busler i werlden än jag,
och när frågan är om hedersbewisningar åt
storfolk, så är jag alltid tillreds med långa
tal, så eldiga och kraftiga, att de skaka äfwen

de hårdaste hjertan och wäcka de döfwaste ö-
rons uppmärksamhet? — Krut.

6. Hwad kommer en Dagare bäst ut med
att ge på köpet, och hwad ger han wanligen
på köpet? — Sålet på Kakan.

7. Jag är verkliggen det som man anser
mig för, ehuru på ett bedrägligt sätt. Wäde
folk och så utgåra mina beståndsdelar: stund-
om måste hofwen släppa till det, hwarmed
jag gör en redlig man en verklig tjenst, och
mången gång måste äfwen ofskuden lemna det,
som ger en gudlös skålm anseende? — Peruk.

8. Hwad är det som kan blifwa öf från-
röfwat men är ändå icke borta, det kan delat
i många delar men bibehåller sig ändå helt?
— Menniskohjertar.

9. Hvilken människa är lyckligast? —
Den som lefwer nöjd.

10. Söt är min arbetsfrukt, farlig min
håmd, ljustig min föda, men till stel duger
jag ej? — Ett Bi.

11. Hwar människa önskar att ega mig,
den mig saknar gläder ingen ting, men då
man eger mig, wårdar man mig sållan rätt?
— Sellsan.

12. När den, som älskar mig, trycker sin
mun på min, så meddelar han mig straxt sitt
hjerta och sin anda. Jag yttar intet annat,
än hwad som tillhör honom, och han talar
genom mig. Jag lyder hans ästundan och sträf-
war blott att återgifwa honom de känslor, som
jag emottager af honom. Jag är munter, när
han är munter, och sm, när han är sm, hans
wilja är alltid min lag? — En Slöjt.

13. Mitt hela äger föga eller intet värde utan penningar. Läger man bort första bokstafwen i mitt namn, blir jag hwad de fleste Flickor och Fruar gerna i all sin tid wille wara? — Pung och Ung.

14. Den som äger mig, fattas wänligen rik. I annan mening gåder jag nästan som lag. Omboter man de medlersta af mina fyra beståndsdelar, så finner man mig på hwart Apotek? — Brut och Burt.

15. Jag är en af de nyttigaste växterna i Köksträdgården af mångfaldig art, och finnes på alla kalas, der stek wankar. Väser man mig baklänges, så blir jag i Skeppsbyggeriet en sak som måste finnas på alla farkoster, på Kungskippet så wäl som på Jussen? — Löt och Køl.

16. Så länge man icke wet det, är det något; men när man wet det, så uppbör det att wara hwad det förut war? — En Gåta.

17. Solen kokar det, handen bryter det, foten trampar derpå, och munnen njuter det? — Drufwan hwaraf win pressas.

18. Jag är till hälften mörker, till hälften ljus, man ser mig något, och ser ändå intet? — Töcknet.

19. Jag talar utan tunga, Kan skrifa utan lunga: Jag deltar uti fröjd och smärta, Och har likwäl ej något hjerta? — Tornklockan.

20. Man kokar den icke, man swäljer den icke, och den smakar likwäl mången wäl? — Köktobak.

21. Jag gör tjenst i kyrkan och i köket: öppnar jag min mun, så höras flera röster, och elden kommer i låga? — En Blåsbalg.

22. Jag är än här, än der, den lättaste wind för mig bort: så tjock jag är, tar man dock förgäfwes efter mig. För all del blunda när jag kommer, annars skadar jag dig? — Köken.

23. Hwem är den rikaste i werlden? — Den som minst behöfwer.

24. Twenne hål och twenne fingrar behöfwer jag, och då gör jag långt och stort mindre, och åtskiljer hwad som ej skall wara tillsammans? — En Sax.

25. Af allt jag får att dricka, super jag i mig; men man unnar mig ej denna wälmåga; och wid tröckning ger jag allt åter ifrån mig? — En Swamp.

26. Jag är mörkast, när det är som ljusast, warmast när det är som kallast, och kallast när det är som warmast? — Källaren.

27. Det är få råtter som man äter utan mig, och dock äter man ej så lätt mig alena? — Salt.

28. Jag är hwarcken Skaparen eller det Skapade, ändock skapar jag, och blir skapad. Jag bor i himmelen, ej i luften, ej i wattenet, ej i elden, ej heller på jorden; och är ändå öfwer allt. Jag har allt, och gifwer intet; jag ger allt och har intet. Jag gör leswande döda, och döda leswande; rika gör jag fattiga, och fattiga rika. Jag bor i de storas palats och i städerna, och i den fattiges hydda på landet. Hwar och en kan sybelsätta sig med mig, men ingen kan wisa mig för den andra? — Drömmen.

29. Om dagen har jag intet att göra, man låter mig hwila i en vrå; men knappt

inbryter mörkret, så slukar jag i mig eld och låga? — Ljusfaren.

30. Hvilket är det tyngsta tråd? — Tiggarstafven.

31. Hvem får betala all ting dyrast? — Tjustven.

32. Hvilket är det måst välgörande watten? — Daggen.

33. När man ser det, så ser man intet; men då man intet ser det, så ser man det bäst? — Mörkret.

34. Jag blef född i skogen, man dödade mig. Medan jag lefde war jag slum; men som dödd, sjunger jag ofta rätt wäl? — En Siol.

35. En outsläkelig törst jag har, Fastän allt wält jag i mig drar? — Jorden.

36. Wi hafwa dem i händerne, wi nyttja dem som sig bär; men sålän som wi gerna önska det? — Spelkortet.

37. Hvilka menniskor trampa så hårt, att hela Staden hör det? — Ringare i Kyrktorn.

38. Hvem anförtrod menniskan sin mesta egendom? — Låset.

39. När en jag hjälper, En ann' jag stjelper? — Winet, ty det hjälper ofta den sjuka och stjelper den friska.

40. Den bär sin herre och blir af honom äter buren? Skofålan.

41. Hvem kan tala alla språk? — Echo.

42. Swart går hon uti badet och kommer röd derutur? — Kråstan, när den blir kokt.

43. Om morgonen har det syra fötter, om middagen två och om aftonen merendels tre? — Menniskan. Wid morgonen af sitt lif går

hon på 4, wid middagen eller manna, äldren på 2, och wid aftonen merendels på 3:ne.

44. Hvad är det för folk, som lefwa blott af wäder eller watten? — Mjöldnare.

45. Hvem bryter för benet, den som faller från ett bord, eller från ett Kyrktorn? — Den som faller från ett bord, ty han kommer först ned.

46. Ju mer man tar derifrån, des förre blir det, och ju mer man lägger dertill, desto mindre blir det? — Ett hål.

47. Hvad är det för folk som ej göra annat än hugga och sticka, men blifwa derför aldrig straffade? — Bildhuggare och Kopparstickare.

48. Än är det nyttigt, än är det skadligt. Ofta önskar man det, och ofta fruktar man det. Stadsboen söker att skydda sig derför; men för landtmannen är det ofta af största nytta? — Regnet.

49. Hvad är för likhet emellan en Advocat och ett wagnshjul? — De måste båda smörjas.

50. Hvilket är det bästa tråd, som man dock ej bränner? — Wincrankan.

51. Hvilken war den första sjukdom i werlden? — Semsjukan; ty Adam och Ewa långtade wist åter till Paradiset.

52. Jag har mitt ursprung af oordentligheten och försigtigheten. Jag tjänar menniskan till des skam och des säkerhet. Jag lyder den fattige, och bewarar de största skatter. Klofbeten är min mor och otrobeten min far. Frukten är min syster, och hwilan min bror.

Den som försärdigar mig behöfwer alla Elementer, och när man har mig, så är en gåta ingen gåta mer? — *Tyckeln.*

53. Hvilket djur gifwer sin ägare mat och drick, fläder honom samt drar honom, utan att han gifwer det någon föda? — *Kenen.*

54. Jag blir än längre än kortare, sedan jag en tid undergått denna förändring, blir jag twenne gånger lika lång och kort? — *Dagen, höst och vår.*

55. Hwad är som ingenting kostar, men hwarmed man kan vinna så mycket? — *Söfligbeten.*

56. En blind såg en hare springa, en lam lopp fatt honom, och en naken stoppade honom hos sig, — hwad är det? — *En osanning.*

57. Hvem nyttjar sina öron bäst, då han ej hör? Ögonen när han ej ser; Hvem är språksamast när han tiger? Hvem strider lyckligast, då han ej griper till wapen? Hvem wisar den största styrka, när han minst gör? — *Den Tålmodige.*

58. I morgon är jag ej, hwad än i dag jag war, Jag byter bort mitt namn och lemmanar mor och far? — *En Brud.*

59. Hvilka göra ofta ej någon verklig tjänst, för än man har släppt bort dem? — *Penningarne.*

60. När man sätter dem på fötterna, så gå de på sina hufwuden? — *Sålistkosöm.*

61. Alla menniskor begagna sig af honom; men blott en gång, och det owetande? — *Dödgräfswarn.*

62. Hvem kan under fri himmel ej af solen beskinas? — *Skuggan.*

63. En Njöltnare gick i sin qwarn som hade fyra hörn. I hwardera hörnet flodo tre säckar, och på hwarje säck sutto tre gamla kattor, hvilka hade tre ungar hwardera. Hur många fötter woro nu i qwarnen? — *Njöltnarens twenne, de andra woro tafar.*

64. Hvilken är i allmänhet den oundärligaste sten? — *Glintstenen.*

65. Hwad är sämre än det onda? — *När man ej kan fördraga det.*

66. Jag har det icke, och will ej heller hafwa det. Om jag hade det, gifwe jag ej bort det för alla werldens statter? — *ett Öga.*

67. Twå hufwun, twå armar, sex fötter, blott tio tår; Fyra fötter i rörelse: männ? du detta förstår? — *Ryttarn.*

68. Det har mun, men intet hufwud; det har armar, men inga händer; det springer, och har ändå inga fötter? — *En Å.*

69. Jag gör än hårdt än mjukt, mången gör jag rik, mången åter fattig; man will ej gerna ha mig för nära sig, och ej heller långt bort; kommer jag nära så förtär jag allt, och allt doge om det helt och hållet skulle umbära mig? — *Solen.*

70. Jag har blifwit död, fastän jag icke är född; när jag war en dag gammal, gifte jag mig med min far; en moder har jag icke haft? — *Eva.*

71. Hvilket instrument flingar bäst i den hungriges öra? — *Wällingklockan.*

72. Hwad löper öfwer en wäg, och hafwer hwarken kött eller blod? — *En Blytula.*

73. Hvilket watten tränger sig både öf-

mer berg och dalar? — **Sader** och **Moder** lösa barns tårar.

74. Hvilken hafwer slagit ihjäl fjerdelen af werlden? — **Kain**, som slog sin Broder **Abel** ihjäl.

75. Hvilken ropade, så att hela werlden hörde det? — **Asnan** i **Noachs** ark.

76. Hvad har varit allt ifrån werldenes början, och blir till dess slut, och likwål aldrig har varit eller blir mer än fjorton dagar gammalt? — **Ty** och **Tedan**.

77. Hvilka äro födde, men aldrig blifwit döde? — **Enoch** och **Elias**.

78. Hvilken är blefwen dödd, men icke född? — **Adam** och **Eva**.

79. Någon delte fyra ägg mellan tre personer, så att ingen fick mer än den andra; huru många fick hwar och en? — Den andra fick två ägg.

80. Hvilken är den mellersta Bokstafwen i **A, B, C**? — **B**.

81. En hön Gås gingo öfwer en bro, hwar est en Räf mötte dem; han helsade på dem och sade: God dag alla tjugo! Härpå swarade Gåsen: Om wi woro en gång till och en half gång till så många, så woro wi så många. Frågas nu huru många Gåsen woro? — **Atta**.

82. Hvad behöfs till ett bra Bröllopp? — **Ja**; ty utom det kunde aldrig något Bröllopp ske.

83. Uti en fyrhörnig fluga woro 4 Kärringar, en i hwar hörn, och hwar Kärring hade 3 Kärringar framför sig. Frågas huru många Kärringarne woro? — **Fyra**.

84. Hvad är det: En Gås kom in i ett Wårdehus, då lopp huset straxt ut genom fönstren, och Wården blef i Gåsen fastsittande? — Gåsen är en **Gist-Tot**; när hon kom i fjön, som är Gistens hus, och wille igenom Tothålet ut, då blef Gisten, som war Wården i huset, uti Toten fången.

85. Huru långt är ifrån hafwets yta eller wattenbryn och till bottnen? — **Så långt som man kastar med en sten**.

86. Hvilken är den längsta dag om året? — Den som har den kortaste natt.

87. Hvad är det som aldrig skett, och aldrig sker? — **Att en Kotta bygger sitt bo uti en lefwande Katts öra**.

88. Hvad är det: Huset fullt med mat, men ingen dörr före? — **Ett Ägg**.

89. Hvad är det: Det löper upp för backe och ned för backe och har ett lär i munnen? — **En Stöfwel**.

90. Hvad är det: Den som gör det, han vill icke hafwa det, och den det löper, behöfwer det icke? — **En Liktista**.

91. Hvad är det: Det lefwer och löper, och är odöpt, två gånger föddt, har dock likwål ett sådant tal, att många tro det? — **En Turp**; han är två gånger född, Först ett Ägg och sedan en Kyckling; han är odöpt.

92. Hvad är det: När det lefde, så spisade de lefwande deraf, och då det döddt war, beskärnade det de lefwande, och bar dem, och gick på dem? — **Ett Sketråd**; ty när det stod och bar frugt, så spisade det Swinen med sina ållon; och när det afhugges, så

bygges deraf hus och Skepp, som beståer
mar både folk och kreatur, såsom och går
öfwer Fisken i hafwet.

93. Hvad gör du då du äter? — Bru-
kar munnen.

94. Hvilket är bäst i Qvarnhuset? —
Att säcken icke kan tala; eljest skulle han,
(torde hända,) kunna göra mängen Mjöl-
nare till tjuf.

95. Hvad är det: Det är en främman-
de sak, medan han lesde war han swag, efter
döden stark, till det onda och goda är han
willig; den ene förskaffar han fröjd, den an-
dre sorg och bekymmer? — En Skrifpenne.
Så länge han sitter i Gås-stjerten är han
swag och blöt, men efter Gåsens död blir
han stark och hård; han blifwer och bru-
kad både till det onda och goda.

96. Hvilket är det bedrägeligaste wat-
ten? — Det watten som faller utur qwin-
folkens ögon när de gråta.

97. Huru många säar watten äro uti Span-
ska Sjön? — Om en Sä wore så stor som
Sjön, så wore det icke mera än en Sä full.

98. När rakar man sig för hela året? —
Nyårsafton.

99. Hvilka äro de djerswaste i Staden?
— Sårfrisörer; ty de taga både höga och
låga i håret, det ingen annan må göra.

100. Hvilket är Skomakarens bästa och
nyttigaste verktyg? — Deras tänder, der-
med de råcka ut lådret.

101. Hvilken är Mannens bästa, kåraste
och trognaste wån, och hwilken är hans wårste

owån? — Hans Hustru: allt efter som hon
sjelf will göra, antingen ondt eller godt.

102. Hvad är det: Det är frokligt wurit,
frokligt tålit; wåfwet och spunnet, kalkadt och
brukadt; inmantill som en Gris, utantill som
en is? — En Sadel.

103. En färdas all werlden omkring, och
har hwarfen fötter eller ben? — En Wagn.

104. Hvilket är det obedrägeligaste Embete?
— Mästermannens; ty han gör sitt Embete
uppenbæligen för många människors åsyn.

105. Hvad är det: Der kom fogel Fjå-
derlös utaf trädet Löflös; då kom Jungfru
Munlös och åt upp fogel Fjåderlös? — Snön
föll på trädet, som war löflöst, den för-
tårdes af Solen, som war munlös.

106. Presten och Prestens dotter, Kloc-
karen och Klokkarens hustru, gingo på en wäg;
de funno fyra ägg, och togo alla hwardera
ett, men ändå låg der ett qwär? — Prestens
dotter war Klokkarens hustru.

107. Jag gick på en wäg, det war in-
gen wäg, jag fann en ting, det war ingen
ting; hade jag sett det, så hade jag icke ta-
git upp det; men efter jag icke såg det, tog
jag upp det? — Jag gick på en snödrifwa,
och fann en nöt, i hwilken ingen kärna war.

108. Jag är född af klofheten, och säker-
heten är född af mig; min dotter är likwål
förlorad, om jag står i tjufwens tjenst; åska-
re förbjelper jag till den färbjudna frukten,
men genom mig öfverraskas de åfwen ofta.
Nest wårderad är jag ändock af de girige,
och om du, min läfware, också icke skulle wara

en bland dessa, så är du likväl nu i behof af mig? — *Tyckeln.*

109. Jag är den kosteligaste rått. Det finnes ej något, hwarken i wisthus, kåstare eller kök, som kan öfwerträffa mig i smaken; ändock serwerar man mig icke, hwarken i koppar, glas eller på tallrikar. Den som får mig, ger och bort mig med detsamma. Jag är wälsmakligast i ensamhet, men osmaklig bland hollar. Man äter mig ej och dricker mig ej, likväl hånycker min smak, det både furste och bonde kunna besanna, ända till tredje himmel? — *En Kyf.*

110. Jag följer med dig till werlden; du lånar mig åt hwem dig tåles; de sköna plåga utlira mig. Jag är wägen till hjertat och förståndet; — wäl den, som i sin olycka icke finner mig tillsluten? — *Orat.*

111. Den tiden jag intet ägde, och du intet ägde, begärde du inlet, men jag hade kunnat gifwa dig mycket; nu, då jag har något och du har något, begär du, men jag kan ej gifwa dig något; — les och wänta, tills jag förlorat mitt och du förlorat ditt, begär då, och jag skall gifwa dig allt? — *En Sustrus swar på en gift mans kärleksförklaring.*

112. Jag är icke det jag är; ty om jag wore det jag är, skulle jag icke wara det jag är? — *Skuggan.*

113. Warndomen ser mig ej, fast jag står framför den; den sege ser mig der, hwarest jag icke är, och om jag på afstånd wisar mig, så söker mig dären, men den wise styr mig? — *Saran.*

114. Ingen dödlig kan länge umbära mig;

jag åstadkommer dagligen mycket nytta, dock äro mina verkningar ämwen understundom förfärliga. Jag äter hwad som gifwas mig; men dö om man tvingar mig att dricka? — *Elden.*

115. Som planta steg jag ur jorden; menniskan stapade mig till sten, och ofta förwandlas jag sedan till watten? — *Säckret.*

116. Hwilken drager ut sitt arbete i längden, och gör det ändock på bestämd tid färdigt? — *Repslagaren, om han är flitig.*

117. När är mannen herre i huset? — *Då frun ej är hemma.*

118. Hur många löskökta dag kan en sällande arbetskarl äta? — *Et, ty sedan är han ej fastande.*

119. Hwilka fiskar hafwa ögonen närmast tillhopa? — *De minsta.*

120. Jag har ett litet öga, är ståt, snabb och ren, dock utan detta öga wore jag af ingen nytta. De skönaste saker förfärdigar jag mer genom konst än genom styrka. Min kropp hwilar sig ofta i ett hus af guld; den som ej med försigtighet nyttjar mig, får ofta blöda för min skull? — *Synåten.*

121. Man plågar mig med etdens glöb, Man trosar mig; i wattenlöb Mitt stoft förändrats, der får det dröja, Blott att din läkra gom skönja? — *Kaffe.*

122. Jag likar åt alla trakter af werlden, och ser intet; men när folket ser på mig, så wet det genast hwartut jag ser? — *Wäderqwarnen.*

123. Jag är än Dverg, än Zitte, löpa och bära är min bestämmeelse, dock har jag hwarken fötter eller rygg; armar har jag wäl någon gång, men ej händer. I min byt söda sig och bo flere tusende hyresgästier, men ingen enda har någonsin betalt mig hyra? — *En Elf.*

124. Jag är den simplaste, som ägat ditt har sett. Det skönsta på wår lord jag likväl ursprung gett? — *En Jordklimp, hwaraf qwinnan stapades.*

125. Jag är gammal, men ändå alltid ung: med jemna steg wandrar jag öfwer allt; dag och natt, winter och sommar: för många går jag för långsamt, för andra åter för fort; man wil gärna döda mig och likwäl håller man det för en synd? — *Tiden.*

126. Om våren mederqvicker jag dig, Om som-
maren swallar jag dig, Om hösten föder jag dig, Om
vintern värmer jag dig? — Trådet.

127. Alla serwande wareller lösa att bibehålla och
att förlänga sitt lif; men jag buggar min graf och är
betar på min död? — Silkesmasken.

128. Vi äro en bror och en syster, men vi hata
hvarandra; så att den ena genast flyr wid åsyn af
den andra? — Dag och Nat.

129. För en är det för litet, för twenne iagom,
för tre för mycket? — En hemlighet.

130. Jag är ett litet swärd, dock är det ei någon
bjelte som för mig; likväl när min egg är blottad,
blir den största bjelte slum; we honom om han rör sig,
ty då buggar jag honom, att blodet uttränger genom
hud och ädror? — En Rakknif.

131. Jag kan loda flera tårar utur ditt öga, än det stö-
naste forgespel, men hiertaför mår jag ej bra? Pepparrot.

132. Hvem är wäl olyckligare än jag? Jag lo-
star min for lifwet, när jag skall födas; och när jag
är uppfödd, blir jag frisk och sund förtärd wid salta
eld? — Ett Taliljus.

133. Gud ser det ej, Kungen sällan, men Bond-
den hwar dag? — Sin like.

134. Hwar är det som wattenet är dyrast? —
på Winkällare.

135. En man såg djupt begrafwen, grafwen gick om-
kring med honom; ändock fanns hans liktista hvarken i
himlen eller på jorden? — Jonas i Swalstjens buk.

136. Hvem har alltid sagt sanning, då man råds
frågat honom? — Spegeln.

137. Hvilka wettlösa hufwuden äro de ounbärlig-
gaste här i werlden? — Spikhufwuden.

138. Hvilken war den största Byggmästaren? —
Häfwern.

139. Twenne personer spelade tillsammans en hel
natt, och när de slutade, hade hwar och en wunnit? —
De woro Musikanter.

140. Det ser wackert ut på afstånd, men sult på
nära håll? — Smink.

